

Schumann heeft diverse periodes gekend waarbij het psychisch slecht met hem ging. Zo zocht hij in 1833 hulp bij een arts, omdat hij zelfmoord-neigingen had, hoogtevrees kreeg en niet meer alleen durfde te slapen. Het antwoord van de arts was simpel: 'Zoek een vrouw, dan zal je snel genezen'.

Schumann stortte zich vanaf 1830 volledig op het pianospel met als doel een echte virtuoos te worden. Hij maakte hiervoor gebruik van een instrumentje waarmee hij de elasticiteit van de vingers zou kunnen verhogen; het zogenaamde sigaar-mechanisme. Hij gebruikte dit echter zo vaak dat zijn rechtermiddelvinger blijvend verlamd raakte. Hij probeerde vele methodes om weer gevoel in zijn vinger te krijgen: electrotherapie, homeopatische middelen en zelfs 'dierenbaden' waarbij hij zijn hand in de ingewanden van een karkas stopte. Zonder succes: zijn middelvinger bleef verlamd en een carrière als pianovirtuoos zat er zodoende niet meer in voor Schumann.

Les 1

Robert Schumann (1810-1856)

Robert Schumann werd op 8 juni 1810 geboren in Zwickau in Duitsland. Zijn vader werkte als vertaler en had tevens een eigen boekwinkel. Het is dan ook niet vreemd dat Schumann al jong interesse kreeg voor literatuur. Naast literatuur kwam Schumann ook op jonge leeftijd met muziek in aanraking: op zijn zevende kreeg hij zijn eerste piano- en zanglessen en op het Gymnasium in Zwickau begon hij zelf te componeren en gedichten te schrijven. Hier ontstond zijn ideaal van een 'dichter en componist in één persoon'.

Na de dood van zijn vader stond Schumann's moeder erop dat hij rechten ging studeren in Leipzig. Hij besteedde echter meer tijd aan literatuur en zijn pianolessen bij Friedrich Wieck dan aan zijn studie rechten. In 1830 gaf een concert van de vioolvirtuoos Paganini de doorslag: Schumann besloot te stoppen met rechten en zich geheel aan de muziek en literatuur te wijden. Hij ging compositielessen volgen en begon met het schrijven van muziekkritieken. Eén van zijn bekendste zinnen is de introductie van de componist Chopin: 'Hoed af, mijne heren, een genie!' In 1834 richtte hij de Neue Zeitschrift für Musik op, waarin hij vele artikelen en kritieken publiceerde.

Hoewel dit tijdschrift veel tijd in beslag nam, bleef Schumann componeren, met name pianowerken. Toen Schumann 25 jaar was werd hij hevig verliefd op Clara Wieck, de dochter van zijn vroegere pianoleraar. Omdat Clara nog maar 17 jaar was verbood haar vader Schumann om langs te komen of met zijn dochter om te gaan. Schumann en Clara gaven het echter niet snel op en lieten het tot een rechtszaak komen. In 1840 gaf het gerechtshof de twee het recht om te trouwen zonder toestemming van de vader van de bruid.

Ditzelfde jaar is tevens het jaar van de liederen van Schumann: hij schreef er maar liefst 138. Na dit zogenaamde 'Liederjaar' hield Schumann zich bezig met grotere composities. Zijn werk kreeg steeds meer waardering en hij werd een beroemde componist. Ook zijn vrouw Clara was inmiddels een bekende pianiste en samen maakten zij vele concertreizen. In 1852 kwamen zij voor een tournee naar Holland. Schumann maakte van de gelegenheid gebruik om in Scheveningen genezing te zoeken voor zijn telkens terugkerende geestesziekte. Helaas vond hij deze niet en in 1854 wierp hij zich wanhopig in de Rijn. Hij werd echter 'gered' en bracht de laatste jaren van zijn leven door in een krankzinnigengesticht vlakbij Bonn, waar hij op 29 juli 1856 overleed.

Vragen en opdrachten

- 1) Zoals je gelezen hebt schreef Schumann vele muziekkritieken. Hij werd zelfs eerder bekend als criticus dan als componist! Op de volgende bladzijde staan twee artikelen: het eerste is een recensie van de cd 'American life' van Madonna (www.onstage.nl) en het tweede artikel is een concertrecensie van de Rolling Stones (NRC Handelsblad, 18 augustus 2003). Lees deze artikelen door en geef vervolgens antwoord op de vragen.

American Life – Madonna

Door Brigitte van Meurs

Madonna heeft zich voor de zoveelste keer een totaal nieuw uiterlijk aangemeten. Voor haar muziek koos ze echter geen nieuwe lijn. De samenwerking met de Franse producer Mirwais Ahmadzaï, met wie ze in 2000 ook het album *Music* maakte, is haar kennelijk goed bevallen.

American life is een gevarieerde plaat, zowel in stijl als in kwaliteit. Van de veelvuldig gebruikte elektronische toeters en bellen is het album niet speciaal beter geworden, hoewel het vrolijke 'Hollywood' heel catchy is. De cyborg-onzin van 'Nobody knows me' hadden Madonna en Mirwais echter achterwege kunnen laten. De singles 'Die another day' en 'American life' zijn nog wel aardig voor op de dansvloer, maar de sterkste nummers van het album zijn het zijn zeker niet. Madonna's rustige, persoonlijke nummers zijn namelijk het best. Geen (al te) vervormde stem, akoestische gitaren, zo zou Madonna in de toekomst meer muziek moeten maken. 'Nothing fails,' 'Intervention' en 'X-static process' zijn simpelweg mooie, tere liedjes.

Zo is *American life* een album dat voor de helft erg geslaagd is, en voor de andere helft minder interessant. Over welke helft het mooist is, zullen de meningen ongetwijfeld uiteenlopen. Er zijn immers ook veel liefhebbers van elektronische muziek. Madonna heeft het weer voor elkaar gekregen een plaat te maken die hip, maar net niet alledaags is. Zoals ze dat ook met haar uiterlijk doet. Met haar Che Guevara-look geeft ze net weer een andere draai aan de legermode.

Stones belijden hun liefde voor soul en blues

Door Hester Carvalho

De 'Rolling Stones Rock en Soul Revue' had de ondertitel kunnen zijn van het concert dat de Stones afgelopen zaterdag gaven in het intieme Vredenburg in Utrecht. Zoals in ieder land had de band in Nederland behalve de stadionconcerten ook 'een kleinschalig optreden' gepland. Dat geeft ze de kans om nummers te spelen waar ze zelf zin in hebben. In Vredenburg werd voor een groot deel teruggegrepen op onverwachte cd-tracks en op hun eerste liefde: covers van oude rhythm en blues-liedjes.

De leeftijd van het publiek in Vredenburg was hoger dan in de Kuip. Hier stonden de vijftigjarige die-hardfans, die elkaar begroeten met: „Zag ik jou niet vijftig jaar geleden bij dat concert in Parijs?“. Even na tien kwamen de muzikanten het podium opgedrenteld. Ze openden met *Jumping Jack Flash*, wat alle fans onmiddellijk een meter naar voren deed springen. Daarna volgden 'Don't Stop' (van *Get Yer Ya-Ya-'s Out*), een dreigend *Hand of Faith* (van *Black and Blue*) en het rustige *No Expectations*, waarbij Jagger achter de piano zat en een indrukwekkende falset à la Prince opzette.

Jagger was goed bij stem, met precies de juiste combinatie van krakend sarcasme en vervoering. De ijzeren entertainer was hier minder zichtbaar dan in de Kuip. Het leek soms alsof hij zo opging in zijn kronkeldans, dat hij aan het eind van een nummer met kracht moest terugschakelen naar zijn rol als gastheer. Bijvoorbeeld tijdens *It's Only Rock 'n' Roll*, waarbij Wood, Richards en Jagger elkaar omhelsden, onder gejuich van de zaal. Het was dan ook een van de weinige momenten van contact tussen de grootheden. Want de Stones speelden dan wel op een kleiner podium, van intimiteit onderling was nauwelijks sprake. Alleen Keith ging buurten bij bassist Daryll Jones en Ron Wood.

Halverwege volgde een soul-intermezzo, met *Everybody Needs Somebody To Love*, *That's How Strong My Love Is* (bekend van Otis Redding) en *Going To A Go-Go* (geschreven door Smokey Robinson), met schetterende blazers en een rauwe Jagger. De uitmijters waren weer eigen hits: *Brown Sugar*, *Start Me Up* en *Satisfaction*. In deze kleine zaal werd eens te meer duidelijk waarom de Stones al veertig jaar fascineren. Niet alleen om de muziek maar ook om hun houding: die weergaloze Richards die geen moment stilstaat. Hij scharrelt rond, speelt een stukje op zijn knieën, en scharrelt weer verder. En Jagger, die danst, springt en ondertussen net zo energiek doorzingt.

De Stones, het is een zegen dat ze nog bestaan.

Concert: Rolling Stones. Gehoord: 16 augustus, Vredenburg, Utrecht.

Vragen en opdrachten

- 2) Wat zijn de verschillen tussen een cd- en concertrecensie? Noem voor beide soorten vier aspecten die specifiek voor dat soort recensie zijn (bijvoorbeeld de locatie voor een concertrecensie). Noem tevens vier aspecten die zowel in een cd- als een concertrecensie bekeken kunnen worden.
- 3) Bedenk 5 aspecten waar je op zou kunnen letten bij het bekijken van een (muziek)theatervoorstelling.

Onbereikbare liefde

Robert Schumann leefde in de negentiende eeuw, de eeuw van de Romantiek. Bij het woord romantiek denk je al snel aan een diner voor twee met kaarslicht, een avondje aan het strand of misschien wel aan boeketromannetjes. Het woord Romantiek met een hoofdletter betekent echter iets anders: in de negentiende eeuw stond de romantiek onder andere voor Sehnsucht: het verlangen naar het onbereikbare. Het was belangrijker om te zoeken naar de ideale geliefde of ideale maatschappij dan om deze te vinden. Een avondje hand aan hand op het strand was toen dus eigenlijk niet "romantisch": het hopen op zo'n avondje daarentegen wel. De onbereikbare liefde was een geliefd thema in proza en poëzie en sprak ook Schumann zeer aan. In de tijd dat hij 'Dichterliebe' op muziek zette had Schumann zelf ook te maken met een onbereikbare liefde: hij zat midden in de rechtszaak om Clara. Zonder toestemming van de vader mocht je in die tijd niet trouwen.

Heinrich Heine kreeg bij zijn geboorte niet de naam Heinrich, maar Harry: hij werd vernoemd naar een Engelse vriend van zijn vader. Hij veranderde zijn voornaam in Heinrich toen hij in 1825 van het joodse geloof overstapte naar het protestantisme.

Vragen en opdrachten

- 4) Het woord romantiek heeft twee betekenissen. Welke twee? Noem bij elke betekenis drie kenmerken.
- 5) In Nederland kun je trouwen met wie je wilt. Toch zijn er onlangs nog twee (soorten) huwelijken in het nieuws geweest, waarbij de 'geliefden' niet zomaar konden trouwen. Welke?

Heinrich Heine (1797–1856)

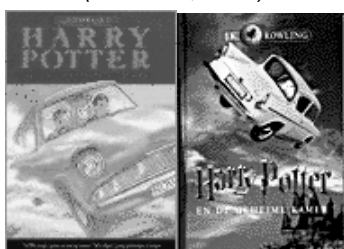
Heinrich Heine werd op 13 december 1797 geboren in Düsseldorf in Duitsland. Zijn familie bestond allemaal uit koopmannen en het lag voor de hand dat hij ook in de handel terecht zou komen. Hij kwam in het bedrijf van zijn oom te werken en daar werd hij hopeloos verliefd op zijn 16-jarige nichtje Amalie: een liefde die door de familiebanden onmogelijk was. In 1819 maakte een faillissement een einde aan de handels carrière van Heine. Net als Robert Schumann ging hij rechten studeren, maar besteedde hij veel tijd aan andere dingen. Tijdens zijn studie schreef hij al verschillende gedichten en verhalen, waarvan sommigen gepubliceerd werden in kranten en tijdschriften. Vandaar dat hij misschien het volgende gedicht durfde te schrijven: *Ich bin ein deutscher Dichter, bekannt im deutschen Land, nennt man die besten Namen, so wird auch der meine genannt.* Voor een student misschien een wat arrogant gedicht, maar later zeker van toepassing op Heinrich Heine.

Na het voltooiën van zijn studie rechten maakte Heine vele reizen en schreef hij onder andere 'Reisebilder' en het 'Buch der Lieder'. Hij werd al spoedig een bekend en gewaardeerd schrijver. De Bundestag dacht hier echter anders over en verbood in 1835 om zijn werk te publiceren. Heine was woedend en verhuisde naar Frankrijk. Hier leed hij vanaf 1848 aan een ernstige ziekte en vanuit zijn ziekbed schreef nog vele politieke en culturele artikelen. Heine overleed op 17 februari 1856 en werd begraven op de Parijse begraafplaats Montmartre.

Kort voor zijn dood maakte Heine nog de opmerking dat hij reeds een gedenksteen had: het prachtige huis in Hamburg dat zijn uitgever gebouwd had met de opbrengst van het 'Buch der Lieder.'

Boekverbrandingen
(Duitsland, 1933)

Wiebe Buddingh (vertaler van Harry Potterboeken): 'Eerst lees ik het boek en maak aantekeningen van lastige namen, begrippen en woordspelingen, zodat ik daar vast over na kan denken. Dan begin ik aan de vertaling zelf, die in principe zo nauwkeurig mogelijk is en als laatste volgt een uitgebreide correctie'.

Vragen en opdrachten

- 6) In 1933 waren er in Duitsland vele boekverbrandingen. Waarom zouden de boeken van Heinrich Heine hier ook bij gezeten hebben?
- 7) Noem drie overeenkomsten tussen Heinrich Heine en Robert Schumann.

Vertalingen

Je vindt het waarschijnlijk veel fijner en makkelijker om in het Nederlands te lezen dan in een andere taal. Als je bijvoorbeeld voor je boekenlijst Frans een Nederlandse vertaling van één van de boeken kunt vinden, ben je snel geneigd om die vertaling erbij te pakken. Toch gaat er op deze manier veel verloren van de oorspronkelijke tekst. Denk maar aan de boeken van Harry Potter: veel mensen lezen toch liever de originele Engelse versie omdat hier veel woordgrappen in zitten die moeilijk te vertalen zijn.

Het vertalen van gedichten is nog lastiger: de vertaler wil zoveel mogelijk hetzelfde proberen te houden, bijvoorbeeld het rijm of een bepaald ritme in de tekst. In het geval van Dichterliebe is er nog een derde factor die er voor zorgt dat het moeilijk is om een vertaling te maken, namelijk de muziek. Daarom is er gekozen om de liederen niet te vertalen, maar in de oorspronkelijke Duitse versie te zingen.

Vragen en opdrachten

- 8) Waarom zou het moeilijker zijn om een lied te vertalen dan een gewone tekst?

De cabaretier Jan Rot heeft wel een (zeer vrije) vertaling gemaakt van de Dichterliebe. Hieronder staan het origineel en de versie van Jan Rot van het eerste lied:

*Im wunderschönen Monat Mai
Als alle Knospen sprangen
Da ist in meinem Herzen
Die Liebe aufgegangen*

*Hoe onwaarschijnlijk mooi is mei
Als alle vogels zingen
Seringen openspringen
En meisjes staan te dringen*

*Im wunderschönen Monat Mai
Als alle Vögel sangen
Da hab' ich ihr gestanden
Mein Sehnen und Verlangen*

*Hoe onwaarschijnlijk mooi is mei
Tenzij je lievelingen
Op één na staan te springen
Een die zich niet laat dwingen*

Vragen en opdrachten

- 9) Wat vind je van de vertaling van Jan Rot? Wat valt je op als je het rijm en ritme vergelijkt?
- 10) Vind je dat de inhoud van het lied duidelijk is gebleven? Probeer deze inhoud in twee zinnen weer te geven.
- 11) Op de volgende bladzijde staan vier teksten. Deze teksten zijn vertalingen van bekende liederen uit de Top 40. Lees ze goed door en probeer erachter te komen wat de originele liederen zijn.

1.

Laten we zeggen dat ik me beter voel
Laten we zeggen dat ik me goed voel
Laten we zeggen dat ik je alles gaf
En ik nu doodmoe ben
en mijn best niet goed genoeg was
en nu deze tijd om na te denken

Nu deze tijd om bij te komen
Tijd om alles te laten bezinken
Maar ik weet niet wat ik voel
Maar het doet pijn en het brandt
Oh, het doodt me
Tik tok jij houdt niet op

Jij valt niet flauw
Jij blijft gewoon
Maar ik zou het allemaal weer doen
Noem me nu geen liefje

Doe niet alsof je om me geeft
Bewaar je sorry voor jezelf
Als Judas je daar brengt, ja
Ooit geloofde ik

2.

Ik kende een meisje met liefdesverdriet
over een jongen die zijn gevoelens niet kon delen:
ze hield echt van hem

Als er een les te leren valt is dit een hele zware. Als
het eenmaal uit elkaar valt is het moeilijk om het
weer heel te maken.
Maak dus nooit die vergissing.

Zeg haar dat je van haar houdt
hoe veel je van haar houdt
Wendt je niet af
Wees niet bang
Zeg haar dat je van haar houdt

De tijd gaat door en de jongen werd ouder
hij vroeg zich elke dag af of het uit zou maken als
hij haar iets vertelde

Als er een les te leren valt is dit een hele zware. Als
het eenmaal uit elkaar valt is het moeilijk om het
weer heel te maken.
Maak dus nooit die vergissing.

Zeg haar dat je van haar houdt
hoe veel je van haar houdt
Wendt je niet af
Wees niet bang
Zeg haar dat je van haar houdt

3.

Zij
Ze is een mysterie
Ze is een magische vrouw
Een puzzel voor mij
Hoe ze mij laat vliegen
Ik ben zo blij, weet je

Wie zou niet verliefd worden
op die blik in haar ogen of die lach?
Ze is een engel
Wie zou het geluk niet voelen
na een enkele kus van haar lippen?
Ze is een engel

Zij
Ze is een symfonie
een betoverende rapsodie
Wachtend alleen op mij
En ze maakt me aan het huilen
Omdat ik blij ben, weet je

Wie zou niet verliefd worden
op die blik in haar ogen of die lach?
Ze is een engel
Wie zou het geluk niet voelen
na een enkele kus van haar lippen?
Ze is een engel

Alleen bedekte ogen zouden haar schoonheid
kunnen negeren
omdat ze rechtstreeks uit de hemel komt

Wie zou niet verliefd worden
op die blik in haar ogen of die lach?
Ze is een engel
Wie zou het geluk niet voelen
na een enkele kus van haar lippen?
Ze is een engel

Ze is een engel

4.

Jij bent zo gecompliceerd
je hangt over mijn schouder als ik mijn post lees
Daar hou ik niet van
Als ik tegen andere jongens praat denk jij dat ze
achter me aan zitten

Ik word helemaal boos als ik de telefoon opneem
en hoor dat je meeluistert
Ik voel me echt gefrustreerd
Waarom neem je geen pil en ga je mij vertrouwen
dan zul je zien:

Je moet niet zo idioot doen voor je de feiten weet
Relax!

Doe niet zo stom – je weet dat ik van je hou
Doe niet zo belachelijk – je weet dat ik je nodig heb
Doe niet zo absurd – je weet dat ik je wil
Doe niet zo onmogelijk

Ik ben gek op jou, kan niet zonder je leven
Ik ben verliefd op jou dus doe niet zo stom:
je weet dat ik van je hou

Stop met zo overdreven te reageren
Je wordt al achterdochtig als ik mijn nagels lak
Het is absoluut krankzinnig zoals jij een drama
maakt van kleine details

Je moet niet zo idioot doen voor je de feiten weet
Relax!

Doe niet zo stom: jij bent mijn liefje!